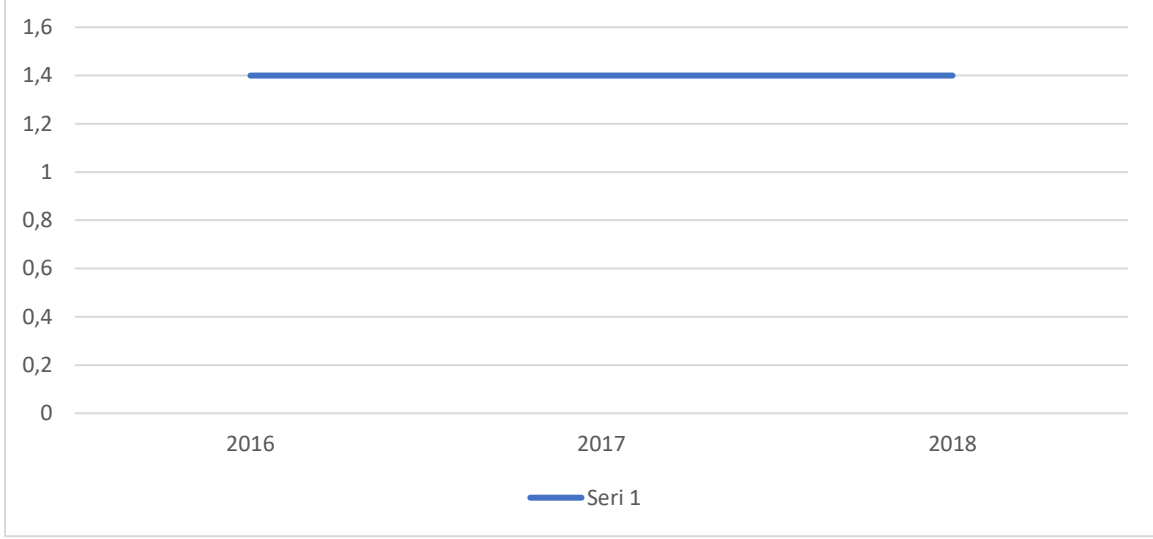

Mart 2019

KÜTAHYA MADEN SEKTÖRÜ YATIRIM İKLİMİ RAPORU

Madencilik sektörünün ülke üretimindeki payı değerini korumaktadır. TOBB Faaliyet Raporları İstatistiklerine göre 2016-2018 fiyatlarıyla iktisadi faaliyet kollarına göre incelendiğinde; Grafik 1’de de görüldüğü üzere, Madencilik ve taş ocakçılığının payı %1,4 olan değerini korumuştur.

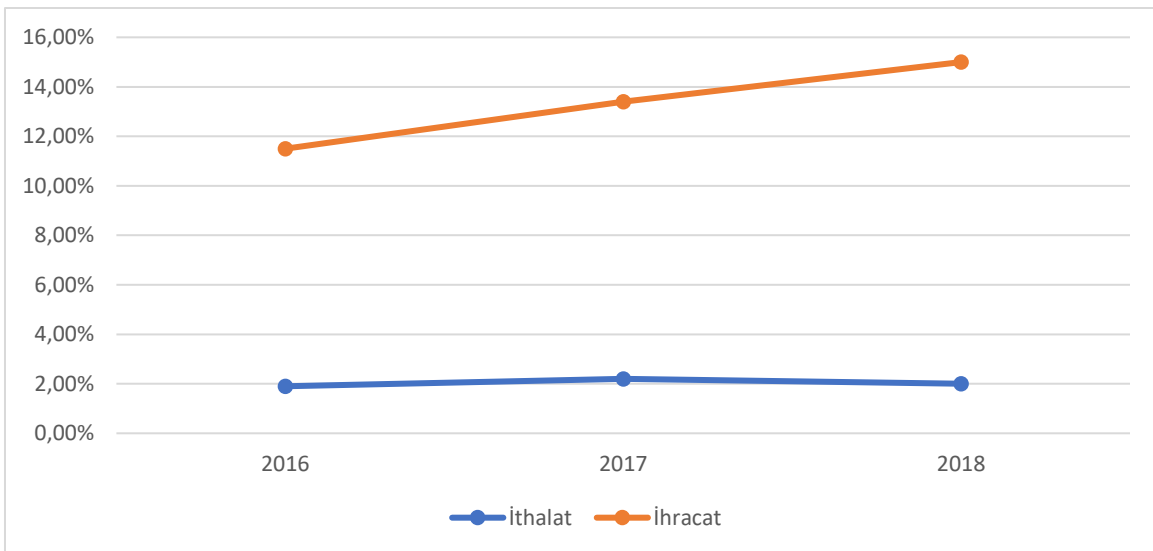
Grafik 1 - Yıllara Göre Madencilik ve Taş Ocakçılığı Faaliyetlerinin Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla İçerisindeki Payı (2016-2018)

Kaynak: TOBB Faaliyet Raporları

Ülke genelinde Madencilik ve taş ocakçılığı sektörünün ithalattaki payı giderek artmaktadır. Grafik 2’de görüldüğü üzere, TÜİK Dış Ticaret İstatistiklerine göre ülke genelinde maden ürünlerinin ithalattaki payı 2016 yılında %9,6 iken; 2018 yılında %13 seviyesine yükselmiştir. İhracat alanında ise 2016-2018 yılları arasında sırasıyla %1,9 %2,2 ve %2 gibi yakın değerlerde seyretmiştir.

Grafik 2 – Yıllara Göre Madencilik ve taş ocakçılığı sektörünün ihracat ve ithalattaki payı giderek artmaktadır

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

Seçili illerde madencilik ve taş ocakçılığı faaliyetleri yüksek düzeydedir. 2018 yılı SGK verilerine göre ülke genelinde Madencilik ve taş ocakçılığı faaliyetlerinde çalışan 135.071 kişinin 5626'sı Kütahya'da istihdam edilmektedir. Ülke genelinde bu faaliyetlerde çalışanların tüm sektörler içindeki payı %4,6'sı iken, bu değer Afyonkarahisar'da %1,6; Bilecik'te %0,77; Eskişehir'de %3,3; Uşak'ta ise %0,38'dir. Kütahya çevresinin madencilik faaliyetlerinde yoğunlaştığı görülürken, İlde bu faaliyetlerdeki istihdam payının %6,7 olması Madencilik ve taş ocakçılığında Kütahya odaklı bir uzmanlaşma olduğunu göstermektedir.

Kütahya'daki madencilik sektörünün ülke geneli ile çevre illerden farklı olarak kömür ve linyit çıkartılması alt sektöründe yoğunlaştığı görülürken, diğer sektörlerin dağılımının da dengeli olduğu görülmektedir. Ülke genelinde madenciliğin alt sektörlerinden %44 ile diğer madencilik ve taş ocakçılığı, %26,1 ile Kömür ve linyit çıkartılması istihdam payı yönünden öne çıkmaktadır. Diğer alt sektörlerden metal cevheri madenciliğinin payı %20,8; madenciliği destekleyici hizmetlerin payı %7,34; ham petrol ve doğalgaz çıkarımının payı %1,64'tür. Kütahya ve çevresine bakıldığında ise Afyonkarahisar, Bilecik ve Eskişehir'in diğer madencilik ve taş ocakçılığı, Uşak'ın ise metal cevheri madenciliği sektöründe yoğunlaştığı Tablo 1'den anlaşılmaktadır. Söz konusu illerde, ham petrol ve doğalgaz çıkarımı faaliyeti yapılmamaktadır. Kütahya'da ise kömür ve linyit çıkartılması sektörünün payı daha yüksektir. Buna karşın, bu sektörün payının diğer illerdeki en yüksek değere sahip sektörün payından daha düşük olması il genelinde maden alt sektörlerinin dengeli dağıldığını göstermektedir. Bu durum, Kütahya'nın yer altı kaynaklarının zenginliğiyle ilişkilidir.

Tablo 1- Madencilik Alt Sektörlerindeki İstihdam ve Madencilikteki Payları

	Kütahya		Afyonkarahisar		Bilecik		Eskişehir		Uşak	
Kömür ve Linyit Çıkartılması	2.372	%42,1	46	%2,1	0		631	%14	0	
Metal Cevheri Madenciliği	903	%16,1	19	%0,9	68	%6,5	1.030	%22,9	466	%59
Diğer Madencilik ve Taş Ocak.	2.220	%39,5	1.626	%76,6	967	%93,1	2.764	%61,3	291	%36,7
Madenciliği Destekleyici Hizmet	131	%2,3	434	%20,4	4	%0,4	85	%1,8	34	%4,3
Toplam	5.626		2.125		1.039		4.510		791	

Kaynak: SGK İstatistik Yıllığı (2018)

İlde madencilik sektörünün dış ticaretteki payı istihdamına oranla düşük seviyededir. Ülke genelinde 2018 yılında 3,4 milyar dolarlık (%2) madencilik ve taş ocakçılığı ihracatı yapılırken, bu sektördeki ithalat değeri 29 milyar dolardır (%12,5). Bu durum çeşitli ham madde ihtiyaçları nedeniyle madencilik ve taş ocakçılığı sektöründe dış ticaret açığı verildiğini göstermektedir. Sektördeki istihdam payı çevresine göre çok yüksek olan Kütahya'da sektörün ihracattaki payının %8, ithalattaki payının %15,4'te kalması dikkat çekmektedir. Bu durumun nedeni maden kaynaklarının bir bölümünün cam, (işlenmiş) mermer ve seramik gibi işlenerek ihraç edilmesi ve imalat sanayi sektörü altında hesaba katılmasıdır.

Tablo 2- Madencilik Sektörü İhracat Değerleri (2018)

İl	İhracat (ABD Doları/pay(%))	
Kütahya	13.713,58	4,9
Afyonkarahisar	184.939,44	65,9
Bilecik	18.497,30	6,6
Eskişehir	62.969,91	22,4
Uşak	579,44	0,2

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

Kütahya'nın madencilik alt sektörlerinde dış ticaret yönünden ve bölge illere(Eskişehir, Uşak, Afyonkarahisar, Bilecik) nazaran önemli olduğu başlıklar vardır. Kütahya başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taş ocakçılığının %1'i, kum, kil ve taş ocakçılığının %1,5'ini ihraç etmektedir. Ayrıca Eskişehir ile birlikte tuz ihracatı yapan 2 ilden biri olma başarısını göstermektedir. Genel olarak Kütahya, bölge ihracatının %1,2'lik kısmını gerçekleştirmektedir.

Tablo 3- Madencilik Alt Sektörlerinde İhracat ve İthalat Değerleri (2018)

	Kütahya		Afyonkarahisar	
	İhracat (Dolar)	İthalat (Dolar)	İhracat (Dolar)	İthalat (Dolar)
Maden Kömürü	-	-	-	-
Demir dışı metal cevherleri	-	80.213	-	-
Kum, kil ve taş ocakçılığı	903.382	12.967.533	48.824.737	438.765
Kimya ve gübre sanayisinde kullanılan mineraller	12.635	2.069.462		43.114
Tuz	761	-	-	-
Başka yerde Sınıflandırılmamış madencilik ve taş ocakçılığı	475.973	876.237	3.574	-
Toplam	1.392.751	15.993.445	48.828.311	481.879

	Bilecik		Eskişehir		Uşak	
	İhracat (Dolar)	İthalat (Dolar)	İhracat (Dolar)	İthalat (Dolar)	İhracat (Dolar)	İthalat (Dolar)
Maden Kömürü	-	-	-	-	-	-
Demir dışı metal cevherleri	-	2.759.794	9.726	2.136	-	-
Kum, kil ve taş ocakçılığı	7.928.184	3.629.350	4.489.883	335.671	460.016	30.511
Kimya ve gübre sanayisinde kullanılan mineraller	4.487	24.334	421.411	1.461.054	-	-
Tuz	-	-	1.460.778	8.231	-	-
Başka yerde Sınıflandırılmamış madencilik ve taş ocakçılığı	190.094	16.166.952	50.616.950	853.361	523	16.776
Toplam	8.122.765	22.580.430	56.998.748	2.660.453	460.539	47.287

İhracatta öne çıkan mermerin blok halinde satılmasının ürettiği katma değer, işlenmiş olarak ihraç edilmesine göre çok düşüktür; ithalatta öne çıkan ürünlerin birim değeri çok düşük seviyededir. MTA verilerine göre 2018 yılında ihracat ve ithalatta öne çıkan ürünler Tablo 4 ve Tablo 5'te sunulmaktadır. Ülke ihracatında ton başına değeri en yüksek ürünler arasında bakır, çinko, işlenmiş mermer, işlenmiş traverten ve manyezit yer almaktadır. İşlenmiş ve blok halinde ihraç edilen mermer arasındaki değer farkı dikkat çekmekte olup; blok halinde satılan mermerin ton başına değeri 168 dolar iken, işlenmiş mermerin ton değeri 409 dolardır. İthalatta ise zirkonyum silikattan sonra ton başına değeri en yüksek ürünler; kıymetli taşlar, manyezit ve işlenmiş granittir.

Tablo 4- İhracatta Öne Çıkan Maden Ürünlerinin İhracat Miktarı ve Değerleri (2018)

Ürün Adı	İhracat Miktarı (Kg)	İhracat Değeri (ABD Doları)	Birim Değer (ABD Doları/Ton)
Mermer; İşlenmiş	1.964.144.839	804.573.160	409
Mermer; Ham Blok ve Plakalar Halinde	5.675.178.021	953.905.192	168
Bakır	119.680.079	122.771.122	1025
Krom	1.457.204	306.470.586	247
Çinko	971.270.000	448.785.380	462
İşlenmiş Traverten	332.286.011	123.490.534	371
Feldspat	6.671.265.701	206.015.535	28
Yontulmaya ve İnşaata Elverişli Diğer Taşlar	92.954.987	18.706.388	201
Manyezit	410.872.485	131.981.599	321
Alçıtaşı ve Alçı İhracatı	916.842.499	52.097.219	56
Kurşun	126.647.112	194.512.413	153

Kaynak: MTA, Maden Dış Ticareti

Tablo 5- İthalatta Öne Çıkan Maden Ürünlerinin İthalat Miktar ve Değerleri (2018)

Ürün Adı	İthalat Miktarı (Kg)	İthalat Değeri (ABD Doları)	Birim Değer (ABD Doları/Ton)
Taşkömürü	38.328.739.255	4.387.981.737	114
Demir	10.735.780.171	995.440.157	95
Granit; İşlenmiş	198.585.159	75.598.709	639
Fosfatlar	989.290.763	79.858.715	80
Koklaşabilir Kömürler	811.004.830	255.747.808	315
Kaolin ve kaolinli killer	381.696.131	55.409.241	145
Manyezit	96.689.483	83.827.694	866
Zirkonyum Silikat	29.731.839	51.913.704	1.746
Krom	193.069.664	52.727.779	273
Kıymetli Taşlar	8.820.645	8.175.925	926

Kaynak: MTA, Maden Dış Ticareti

Madencilik sektöründe katma değeri yüksek ürünlerin üretiminde sorunlar görülmekte ve bu sorunlar dış ticareti olumsuz etkilemektedir. Ülke genelinde alüminyum, diyatomit, manganez, zımpara taşı, bentonit, kaolin, kireçtaşı, granit, feldspat, manyezit, bakır, demir, bitümler, krom, mermer, barit, kuvars, zirkonyum silikat, florit, turba, kükürt ve grafitte ithalatın ton başına değeri, ihracatın ton başına değerinden büyüktür. Bu durum, adı geçen maden ürünlerinde ithal edilen madenler kadar katma değer üretilmediğini veya niteliği daha düşük seviyede üretim yapıldığını göstermektedir. Bu ürünlerdeki ihracat ve ithalatın ton başına değerleri Tablo 6'da sunulmaktadır. İlde öne çıkan ürünlerden mermerin işlenmiş haldeki ihracatının ton değeri 480 dolarken; ithalatta bu değer 764 dolar olması ile manyezitin ihracattaki ton başına değerinin 305 dolarken; ithalatta bu değer 731 dolar olması dikkat çekmektedir. Bu ürünlerden alüminyum, kaolin, demir, bitümler, zirkonyum silikat florit, turba, kükürt ve grafitte dış ticaret açığı verilmesi; manyezit, krom ve mermerdeki yüksek ithalat değerleri söz konusu ürünleri stratejik hale getirmektedir. Bu ürünlerden özellikle kaolin, demir, mermer, krom ve manyezit ilde öne çıkmaktadır.

Tablo 6- Seçilmiş Maden Ürünlerinde İhracat ve İthalatın Ton Başına Değerleri (2018)

Ürün Adı	İhracat Birim Değeri (Dolar/Ton)	İthalat Birim Değeri (Dolar/Ton)
Alüminyum	28	440
Tripolit, diyatomit, kiselgur	85	745
Manganez	258	871
Zımpara taşı ve diğer tabii aşındırıcılar	76	329
Bentonit	107	503
Kaolin ve kaolinli killer	35	145
Kireç ve kireçtaşları	61	252
Granit, ham	106	262
Feldspat	31	88
Manyezit	321	866
Bakır	1025	1783
Demir	60	92
Bitümler	506	784
Krom	210	273
Mermer, işlenmiş	409	696
Barit	125	560
Kuars	147	269
Mermer, ham blok ve plakalar halinde	168	237
Zirkonyum silikat	2206	1746
Florit	286	182
Turba	193	190
Kükürt	178	149
Grafit	795	1067

Kaynak: MTA, Maden Dış Ticaret Verileri

Kütahya ili yer altı kaynakları bakımından zengin illerden biri olup aynı zamanda Türkiye için stratejik öneme sahip madenleri de sınırları içerisinde barındırmaktadır. 36 çeşit madene sahip olan Kütahya'da öne çıkan madenler bor, manyezit, gümüş ve linyittir. Türkiye'nin, dünya rezervinin büyük bir bölümünü elinde bulundurduğu bor madeninin 1.681.474.000 ton rezervi Kütahya ili sınırları içerisinde, Emet ilçesinde yer almaktadır. Manyezit açısından da oldukça zengin bir il olan Kütahya'da, Türkiye manyezit üretiminin büyük bölümü yapılmaktadır. Merkez ve Tavşanlı ilçelerinde halen işletilmekte olan çok sayıda manyezit yatağı vardır. Türkiye'de işletilen tek gümüş yatağı Kütahya ili Gümüşköy yatağıdır. Kütahya ili zengin linyit potansiyellerine sahip olup bu durum ildeki sanayinin gelişiminde çok önemli rol oynamaktadır. Kütahya'daki linyit madeni ve termik santraller önemli bir istihdam kaynağı yaratmaktadır. Özellikle Tunçbilek ve Seyitömer yörelerindeki linyit sahaları en önemli yatlardan olup Seyitömer ve Tunçbilek Termik santrallerinin linyit ihtiyaçları buralardan karşılanmaktadır.

Bölgede madencilik sektöründen imalat sanayiye geçişteki sorunlar, Bölge ihracatının gelişmesini olumsuz etkilemektedir. Ülke genelindeki işlenmiş mermer ve ham mermerin birim ihracat değerleri (sırasıyla 409 ve 168 dolar) kullanıldığında; Kütahya'nın ham ve bloklar halinde mermeri, işlenmiş halde satması yıllık ihracatını 13.677.178 dolar (%4,8) artıracaktır. Bu durum, Kütahya'nın maden alanındaki potansiyelini imalata dökmesi halinde büyük kazanımlar elde edeceğinin göstergesidir.